

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมโดยภาคีเครือข่ายชุมชน ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอบพพระ จังหวัดตาก

สวาท ไพศาลศิริทรัพย์¹และคณะ

Received: 7 July 2023; Revised: 21 July 2023; Accepted: 29 July 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อำเภอบพพระ 2) ศึกษาศักยภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรม/เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ 3) พัฒนาศักยภาพชุมชนและหารูปแบบการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนจนสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มาเยือน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมโดยภาคีเครือข่ายชุมชนตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอบพพระ จังหวัดตาก ประชากรได้แก่ ผู้ที่เป็นชาวบ้านในชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการที่มีประสบการณ์ และภูมิรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้อาวุโส องค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ผู้บริหารท้องถิ่น พระสงฆ์ นักพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ครู อาจารย์ ในชุมชนที่มีส่วนร่วมกันในการให้ข้อมูลท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติการ 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป การทดลองกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกภาคสนาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อำเภอบพพระพบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลรวมไทยพัฒนาประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1. แกนนำภายในชุมชน 2. แกนนำระหว่างชุมชน 3. ภาคีภายนอก ประกอบด้วย ภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร ธุรกิจบริการที่จะมาร่วมดำเนินการสร้าง และทดลองใช้เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ผลการศึกษาศักยภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรม/เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์พบว่า เครือข่ายชุมชนตำบลรวมไทยพัฒนาเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ (ม้ง ล้านนา

¹ วิทยาลัยชุมชนตาก ตำบลหนองบัวใต้ อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โทร 086 3287999

ปะกาญอ และลือซอ) มีสภาพอากาศเย็นสบายพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีสวนเกษตรผสมผสานที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับนักท่องเที่ยวชมชิมผักผลไม้

ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชน และหารูปแบบการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน จนสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มาเยือน พบว่าคนในชุมชน และแกนนำในพื้นที่มีความรู้ความสามารถนำองค์ความรู้ และทักษะไปใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเวทีสนทนาตระหนักถึงกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เกิดความรัก ความสามัคคีคนในชุมชนเห็นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นโดยสรุปเป็นอัตลักษณ์ “รวมไทยพัฒนา แหล่งครัวคนไทย วัฒนธรรมหลากหลาย ธรรมชาติสวยงาม”

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์, แบบมีส่วนร่วม, ภาควิชาการขยายชุมชน

**Development of Participatory Organic Agricultural Tourism by
Community Network of Ruam Thai Subdistrict,
Phop Phra District, Tak Province**

Sawart Phaisarnsirirap ¹ and parties

Abstract

The objectives of this research were 1) to create a cooperation network to jointly develop organic agricultural tourism management in Phop Phra District 2) to study the potential that is the identity of the area that will be used as a base for the development of activities / organic tourism routes. 3) Develop the potential of the community and find a model for conducting eco-tourism activities. Participatory organic agriculture that is suitable for the community context so that it can satisfy visitors in Development of Participatory Organic Agricultural Tourism by Ruamthai Pattana Sub-district Community Network, Phop Phra District, Tak Province. The population is knowledgeable who are villagers in the community Academicians with experience and knowledge local wisdom, senior citizens, local people's organizations Local administrative officials, monks, community developers in the area, teachers, lecturers in the community participated in providing local information. The sample group in this research Consists of: 1) knowledge group 2) operator group 3) general informant group Tourism route activity experiment the research tools consisted of a questionnaire, an interview form, an observation form, and a field record form. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. And content analysis by descriptive speech

The results showed that :

The result of creating a cooperation network to jointly develop the management of organic tourism in Phop Phra District, it was found that those involved in the Ruam Thai

¹ Tak Community College, Nong Bua Tai Subdistrict Mueang Tak District, Tak. Tel. 086-3287999

Pattana sub-district consisted of 3 parts as follows : 1. Leaders within the community, 2 .Leaders between the community, 3 .External partners consisting of government partners, entrepreneurs, shops, restaurants, and service businesses who will come together to create and try out a tourism route to learn about organic agriculture in the area.

The results of the study of the potential identity of the area to be used as a base for the development of activities / organic agricultural tourism routes revealed that the Ruam Thai Pattana sub-district community network has developed into a multicultural community with a variety of ethnicities (Hmong, Lanna, Pakayo and Lisu) have a cool climate, fertile areas, most of the people are engaged in agriculture and there are mixed agricultural gardens that are a learning center and a place for tourists to taste fruits and vegetables.

The results of community potential development and finding a model for tourism activities appropriate participatory organic farming in line with the community context can satisfy visitors. It was found that people in the community and leaders in the area had the knowledge and ability to apply their knowledge and skills in driving community-based tourism work. Creating engagement, creating a dialogue forum to realize the process of research for locality (CBR) to create love and unity, people in the community see the value and uniqueness of the local area, summarized as the identity of “Thai Pattana, the source of the kitchen of Thai people. Multicultural beautiful nature”

Keywords : agriculture, Participatory, Community Partnership

บทนำ

อำเภอพบพระ จังหวัดตาก เป็นพื้นที่ผลิตพืชผลทางการเกษตรส่งขายทั่วประเทศไทย ที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ แต่การทำการเกษตรส่วนใหญ่ของคนในพื้นที่นั้น มักใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมในระยะสั้น และระยะยาว ต่อผู้ผลิตและผู้บริโภคมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้หาแนวทางพัฒนา ส่งเสริมให้มีการทำเกษตรที่ปลอดภัย เพื่อส่งต่อผู้บริโภคให้มีอาหารที่ปลอดภัยบริโภค รวมถึงส่งผลดีต่อสุขภาพเกษตรกรผู้ผลิตเองด้วย แต่การส่งเสริมนี้ ยังส่งผลน้อยมากกับการสร้างการเปลี่ยนแปลงสู่การทำเกษตรปลอดภัย เกษตรนิเวศหรือเกษตรผสมผสาน ทั้งที่สภาพบริบทพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก เคยเป็นพื้นที่ป่าห้วย ป่าเตย และป่าแฉม มีแหล่งน้ำผุดหลายแห่งทั่วบริเวณ ทำให้มีน้ำท่วมขังแฉะแฉะ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับภูเขาสูงเป็นเมืองชายแดนติดกับประเทศเมียนมา โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นแดนระหว่างทั้งสองประเทศ ลักษณะภูมิอากาศเย็นสบายและมีฝนตกชุกตามฤดูกาล มีดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเพาะปลูก พื้นที่อำเภอพบพระถือเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตร ส่งขายกระจายสินค้าไปยังทุกภูมิภาคของประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่างอพยพมาอยู่ตามเครือข่าย และอพยพมาตามการจัดสรรพื้นที่ที่อยู่ที่ทำกินจากทางภาครัฐ และนายทุนที่มาซื้อและเช่าที่เพื่อทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก

ตำบลรวมไทยพัฒนาเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอพบพระ จังหวัดตาก อยู่ในเขตเทือกเขาและอยู่ร่องมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จากทะเลอันดามันพัดผ่าน ทำให้ภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อน ฝนตกชุกเกือบทั้งปี คือตลอดช่วง 8-9 เดือน โดยเฉพาะในเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ฝนตกชุกมาก พื้นที่อุดมสมบูรณ์ทิศใต้ติดกับประเทศเมียนมา ทิศเหนือติดกับตำบลช่องแคบ และตำบลศิรีราษฎร์ ส่วนทิศตะวันตกติดกับตำบลพบพระ ประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เช่น ปลูกพืชไร่ ปลูกผัก ไม้ผล เช่น อาโวคาโด ทูเรียน มะพร้าว ส้ม เงาะ เป็นต้น วิถีชีวิตของชุมชนเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมประกอบด้วย ม้ง ล้านนา กระเหรี่ยง และลีซอ มีวัฒนธรรมชุมชนที่แตกต่างกันไปแต่อาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างถ้อยถ้อยอาศัย สุขสงบ เกื้อกูลกัน แต่เกษตรกรต่างทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว ซึ่งการมีข้อเด่นด้านการเกษตรที่ปลูกพืชไร่ ผักผลไม้ที่หลากหลายประกอบกับสภาพอากาศที่เย็นสบาย และเพื่อสร้างทางเลือกทางรอดให้กับเกษตรกรในพื้นที่ โดยการนำทุนทรัพยากรที่มีมาสังกัดจัดสรรเป็นกิจกรรมเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของคนพบพระ จังหวัดตาก

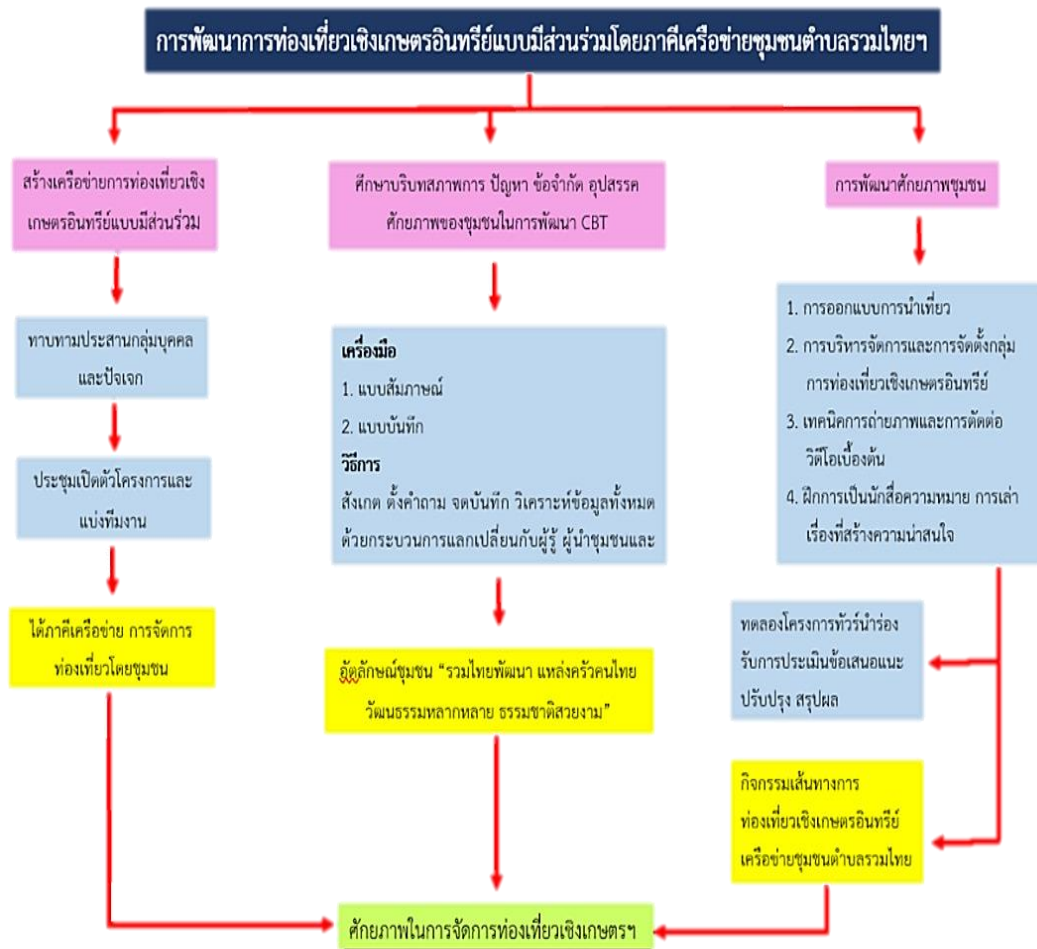
หากคนในพื้นที่สามารถรวมกลุ่มพัฒนาศักยภาพโดยใช้ทุนทรัพยากรในพื้นที่ และมีระบบการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและตัวของชุมชน

เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เสริมและเป็นการกระจายรายได้ จากอาชีพที่ทำอยู่ด้วยการบูรณาการการท่องเที่ยวกับการเกษตร สร้างโอกาสให้กับนักท่องเที่ยว และผู้มาเยือนได้สัมผัสวิถีชุมชนคนพพระ และยังเป็นการส่งเสริมการทำการเกษตรปลอดภัย ผู้บริโภคด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคี ทั้งยังสามารถนำรูปแบบที่ได้เป็นต้นแบบ ในการพัฒนาเกษตรกรให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยการนำจุดเด่นของพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่มยกระดับเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายส่งเสริมการทำการเกษตรปลอดภัยผู้บริโภคให้มีสุขภาพดี ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และมีความมั่นคงทางอาหารเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อำเภอพพระ
2. ศึกษาศักยภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรม/เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์
3. พัฒนาศักยภาพชุมชนและหารูปแบบการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนจนสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มาเยือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) ที่ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ โดยผสมผสานกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative Research and Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน บุคลากรภายในชุมชน กลุ่มเกษตรกรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่โดยแบ่ง การทำงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์อำเภอพบพระ

1) การทบทวนและเชิญชวนบุคคลเข้าร่วมทีมวิจัย

2) ประชุมเปิดตัวโครงการและแบ่งทีมงาน

ระยะที่ 2 ศึกษาศักยภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนา กิจกรรม/เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์

1) ขั้นลงพื้นที่ศึกษาสำรวจเก็บข้อมูลเรื่องราวของท้องถิ่นแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้ง เรื่องของสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งวิถีคิดและ ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2) ประชุมสรุปข้อมูล จุดเด่นกับภาคีเกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา CBT

3) การนำเสนอผลการวิจัยและหารือผลการค้นพบกับชุมชนและการพัฒนากิจกรรมการ ท่องเที่ยวของชุมชน

ระยะที่ 3 พัฒนาศักยภาพชุมชนและหารูปแบบการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร อินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนจนสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มา เยือน

1) จัดประชุมสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ทั้งหมดเพื่อหารือคัดเลือกตัวแทน ชุมชนที่จะนำไปสู่การจัดตั้งกรรมการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์

1.1) การออกแบบการนำเที่ยว การกำหนดสินค้าทางการท่องเที่ยว อัตราค่าบริการ และการประชาสัมพันธ์

1.2) การบริหารจัดการและการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์

1.3) เทคนิคการถ่ายภาพและการตัดต่อวิดีโอเบื้องต้น

1.4) ฝึกการเป็นนักร้องสื่อความหมาย การเล่าเรื่องที่สร้างความน่าสนใจ

2) สรุปและเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยว จังหวัดตาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจแหล่ง ท่องเที่ยวและบริการ จำนวน 20 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) บุคลากรภายในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวตำบลรวมไทย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรอำเภอพบพระ ได้แก่ เกษตรกร ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำ ผู้รู้และเยาวชน จำนวน 20 คน

ได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนักกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ในพื้นที่อำเภอพบพระ

เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

1. แบบการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ด้านความคิดเห็นต่อแหล่งท่องเที่ยว
2. แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation Form) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้านมาตรฐาน ด้านการบริการ ความพร้อมของสถานประกอบการแต่ละประเภท
3. แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว ที่ใช้การวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา มีลักษณะเป็นพรรณนาโวหาร และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อำเภอพบพระพบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลรวมไทยพัฒนาประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1. แกนนำภายในชุมชน 2. แกนนำระหว่างชุมชน 3. ภาศิภายนอก ประกอบด้วย ภาศิภาครัฐ ผู้ประกอบการ ร้านค้า ร้านอาหาร ธุรกิจบริการที่จะมาร่วมดำเนินการสร้าง และทดลองใช้เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่

ผลการศึกษาศักยภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรม/เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ พบว่าเครือข่ายชุมชนตำบลรวมไทยเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ (ม้ง ล้านนา ปะกาญอ และลีซอ) มีสภาพอากาศเย็นสบายพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีส่วนเกษตรผสมผสานที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และสถานที่สำหรับนักท่องเที่ยวชมชิมผักผลไม้

ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชน และหารูปแบบการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนจนสามารถสร้างความพึงพอใจ

แก่ผู้มาเยือน พบว่าคนในชุมชนและแกนนำในพื้นที่มีความรู้ความสามารถนำองค์ความรู้ และทักษะไปใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเวทีสนทนา ตระหนักถึงกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เกิดความรัก ความสามัคคี คนในชุมชนเห็นคุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นโดยสรุปเป็นอัตลักษณ์ “รวมไทยพัฒนา แหล่งครัวคนไทย วัฒนธรรมหลากหลาย ธรรมชาติสวยงาม”

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ อำเภอบรบพพบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลรวมไทยพัฒนาประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1. แกนนำภายในชุมชน 2. แกนนำระหว่างชุมชน 3. ภาคภายนอก ประกอบด้วย ภาคภาครัฐ ผู้ประกอบการ ร้านค้า ร้านอาหาร ธุรกิจบริการที่จะมาร่วมดำเนินการสร้างและทดลองใช้เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่

ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อร่วมพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์ สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยการบูรณาการทรัพยากรกับวิถีชุมชนที่มี เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง สร้างพลังของการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายชุมชนตำบลรวมไทยพัฒนา ที่มีลักษณะที่โดดเด่นของพื้นที่ ด้านการเกษตรต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือกันจากหลากหลายเครือข่ายโดยเฉพาะคนในชุมชนเอง เพื่อพลังในชุมชนเข้มแข็งก็จะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมหนุนเสริมเพื่อพัฒนาพื้นที่สู่การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้กระบวนการงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นเชื่อมร้อยภาคีหลักท้องถิ่นเกิดพลังตามบริบทพื้นที่และทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่าและเป็นธรรม

สอดคล้องกับคำกล่าวของ สนธยา พลศรี (2550 : 207) กล่าวว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกอาจเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่ม กลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไปแต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งเป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรม

ร่วมกันเพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยงสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ วัตถุประสงค์หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน และคำกล่าวของ ท่านอง ภูเกิตพิมพ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงานแต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาศักยภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่จะนำมาเป็นฐานในการพัฒนากิจกรรม/เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์พบว่า เครือข่ายชุมชนตำบลรวมไทยเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ (ม้ง ล้านนา ปะกาญอ และ ลีซอ) มีสภาพอากาศเย็นสบายพื้นที่อุดมสมบูรณ์ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีส่วนเกษตรผสมผสานที่เป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่สำหรับนักท่องเที่ยวชมชิมผักผลไม้

ผู้วิจัยเห็นว่าความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลรวมไทย ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมและเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตร และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรกับวัฒนธรรมชาวม้ง ปะกาญอ ลีซอ และ ล้านนา เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ จึงทำให้ตำบลรวมไทยเป็นแหล่งผลิตพืชผักผลไม้มีนาชนิดความแตกต่างกันตามวิถีชาติพันธุ์ ทำให้เกิดความหลากหลายด้านวิถีชีวิต และประเพณีที่แตกต่างกันออกไปเมื่อชุมชน มีความตระหนักถึงทรัพยากรที่มีต่างร่วมมือ ร่วมใจที่จะนำมาเป็นกิจกรรมเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เกิดเป็นการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนหันมาอนุรักษ์ทรัพยากรที่มี และใช้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน

สอดคล้องกับคำกล่าวของ เจษฎา นกน้อย (2554 :144) สมรรถนะ หมายถึงกลุ่มของคุณลักษณะใด ๆ ที่อยู่ภายในตัวบุคคล อันมีผลต่อการแสดงออกในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จดีขึ้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น และได้ตั้งมาตรฐานที่กำหนดไว้ ใช้ประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวตามที่ สิ้นธุ์ สโรบล (2549: 3) กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นทางเลือกในการจัดการ การท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของ ทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ และบทบาทที่สำคัญ ในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน และ งบประมาณ หน่วยงาน และคณะ (2550: 36) ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชน มีความเป็นอิสระที่จะกำหนดทางเลือก ในการจัดการกับปัญหา และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่หวังพึ่งภายนอก ทั้งนี้ยังมีมุมมองว่าการพึ่งตนเองของชุมชนนั้น ชุมชน จะต้องมีความสามารถในการต่อรอง เพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงค์ของชุมชน และสามารถระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

ผลการพัฒนาศักยภาพชุมชน และหารูปแบบการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน จนสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ผู้มาเยือนพบว่า คนในชุมชน และแกนนำในพื้นที่มีความรู้ความสามารถนำองค์ความรู้และทักษะไปใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างเวทีสนทนาตระหนักถึงกระบวนการ วิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เกิดความรัก ความสามัคคีคนในชุมชนเห็นคุณค่า และความเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นโดยสรุปเป็นอัตลักษณ์ “รวมไทยพัฒนา แหล่งครัวคนไทย วัฒนธรรมหลากหลาย ธรรมชาติสวยงาม” สรุปกิจกรรมเส้นทางได้ 3 เส้นทางดังนี้

เส้นทางที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยว “เที่ยวรวมไทย วิถีชุมชน บนฐานเกษตรนิเวศวัฒนธรรม”

เส้นทางที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยว “ชมสวนผลไม้และสัมผัสธรรมชาติตำบลรวมไทย”

เส้นทางที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวตำบลรวมไทย “เข้าใจก้านวีระชัย เกษตรผสมผสานรางวัลระดับประเทศ”

ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้นถือเป็นการพัฒนาที่ต้องติดอาวุธทางปัญญา และการทำงานวิจัยโดยใช้กระบวนการงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นสามารถพัฒนาศักยภาพชุมชน ในด้านการจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยคนในชุมชน ทีมวิจัยได้เรียนรู้การวางแผนงาน การจัดการอย่างเป็นระบบ กล่าวพูด กล่าวคิด กล่าวทำ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้ รู้จักการทำงานเป็นทีม การติดต่อประสานงาน เกิดแรงบันดาลใจในการพาชุมชนไปสู่เป้าหมาย มีเวทีสนทนา เวทีพูดคุยกันบ่อยครั้ง จนสมาชิกในทีม และชุมชนเกิดความคุ้นเคยกันเสมือนญาติ ทุกกระบวนการทุกขั้นตอน มีอาจารย์พี่เลี้ยงที่คอยสนับสนุน สอนวิธีการ หลักคิด และคอยให้คำปรึกษากระบวนการทำงานทั้งยังปรับ

กระบวนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างราบรื่น และเป็นระบบอย่างเป็นกันเองเป็นการร่วมงานที่มีความสุข สบายใจและเป็นกันเอง

สอดคล้องกับคำกล่าวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 4 อ้างใน รัฐกรณ์ แสงโชติ, 2554 : 20) โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุดเกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้เป็นประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด และคำกล่าวของ (Swarbrooke, 1998 : 13 อ้างใน กฤษณ์ โคตรสมบัติ, 2553 : 21) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า เป็นการท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่จะต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ต้องไม่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการดำเนินงานในระยะต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาทุนเสริมจากหลายภาคส่วนในด้านการส่งเสริมชุมชนให้ผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อลดค่าใช้จ่ายและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
2. ควรจะได้รับการพัฒนาและต่อยอดให้ยกระดับความสามารถ ในการจัดการท่องเที่ยวแบบมีอาชีพเพิ่มเติมควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการเกษตรอินทรีย์ หรือเกษตรปลอดภัยอย่างต่อเนื่องจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
3. ควรส่งเสริม และพัฒนาความสามารถด้านการจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการเกษตรที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในด้านการผลิต การแปรรูปพืชผลทางการเกษตรพัฒนาชุมชนตำบลรวมไทยเป็นเกษตรผู้ประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เจษฎา นกน้อย. (2554). **แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนา สวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ.
- Swarbrooke, J. (1998). **Sustainable Tourism Management**. Wallingford, Oxon : CABI Publishing UN.